

УДК 681.324

О. А. Гальчевська

*Інститут інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України*

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ GOOGLE SCHOLAR У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено проблему використання міжнародних наукометричних баз даних у науково-дослідницькій діяльності як web-орієнтованих ресурсів і сервісів, що є засобами оприлюднення та розповсюдження результатів науково-дослідницької діяльності.

Визначено переваги використання вільнодоступної міжнародної наукометричної бази даних Google Scholar у проведенні наукових досліджень.

Advantages of using GOOGLE SCHOLAR in research activities

In the article the problem of using the international scientometric databases in researched as web-oriented resources and services that are means of publication and dissemination the results of the scientific research activity.

The advantages of using the open access scientometric database Google Scholar in the research are determined.

Сьогодні науково-дослідницьку діяльність важко оцінити лише одним параметром, тим більше є необхідність оцінки з використанням кількісних та якісних показників. Це пов'язано із багатьма проблемами, основними з яких є врахування якісного характеру наукової роботи та інтерпретування показників у числовій розмірності, що дає можливість отримати важливі відомості про актуальність певної тематики і навпаки про застарілість, рівень опису сучасних проблем тощо [1].

Виникає проблема використання web-орієнтованих ресурсів і сервісів як засобів оприлюднення, розповсюдження та оцінки результатів наукових досліджень. Це забезпечує опублікування продукції за результатами науково-дослідницької роботи, доступ до неї користувачів мережі інтернет, а також автоматизує процеси збирання, опрацювання та подання даних про кількісні й якісні характеристики такого публікування.

Важливим інструментом аналізу, оприлюднення та розповсюдження результатів науково-дослідницької діяльності є web-орієнтовані міжнародні наукометричні бази даних наукових публікацій. Доцільним вбачається внесення до таких баз даних наукових статей зі збірників наукових праць, матеріалів конференцій, наукових періодичних фахових видань тощо. Таке внесення, як прави-

ло, здійснюється централізовано відповідними редколегіями та редакціями після реєстрації у наукових реферативних базах даних [2].

Наукометрична база даних – бібліографічна і реферативна база даних, інструмент для відстеження цитованості наукових публікацій [3]. Наукометрична база даних це також пошукова система, яка формує статистику, що характеризує стан і динаміку показників затребуваності, активності та індексів впливу діяльності окремих вчених і дослідницьких організацій.

Історія розвитку наукометричних баз даних бере початок з 1870 року. Саме тоді вперше з'явилися два індекси наукового цитування – ShepardsCitation (індекс юридичних документів, 1873 р.) та IndexMedicus (індекс наукових публікацій по медицині, 1879 р.).

Нині у світі є значне число міжнародних наукометричних баз даних. Найбільш популярними та затребуваними вважаються наукометричні платформи SciVerse Scopus та Web of Science, що дають можливість якісної оцінки наукових праць, але до значної кількості публікацій, що розміщені у цих базах для читачів доступ платний. Виникає необхідність використання загальнодоступних наукометричних систем, що дозволяють користувачам публікувати та аналізувати наукові роботи в мережевому середовищі, забезпечують надійність та достовірність отриманих пошукових результатів про стан сучасної науки в Україні та за кордоном.

Серед некомерційних наукометричних баз даних найбільше користуються попитом наступні системи: Google Scholar, Scholarometer, IndexCopernicus (IC), Microsoft Academic Search, Academia.edu, РІНЦ, BASE, PubMed та ін.

Вважаємо, що найбільш зручною для використання у науково-дослідницькій діяльності є наукометрична база даних GoogleScholar.

Google Scholar (Google Академія) (scholar.google.com.ua) є відкритою наукометричною базою даних наукових публікацій і разом з тим пошуковою системою одночасно. Google Scholar охоплює усі відкриті наукові джерела: наукові архіви, бібліотеки, репозитарії, сайти наукових установ, в тому числі усі українські відкриті наукові електронні видання.

Система має зручний багатомовний інтерфейс, є можливість роботи українською мовою. Щодо точності та надійності даних то, система вносить у свою базу наукові публікації автоматично, отримуючи багато хибних результатів про наукові публікації та їх цитування. Проте, якщо поглянути з іншого боку, недоліки системи можуть обернутися на її переваги. Річ у тому, що кількість цитувань, які виявляє кожна з наукометричних баз, обмежена переліком видань, що становлять її основу, і хоча різні бібліометричні платформи укладають між собою угоди про обмін літературними посиланнями, все одно їхні потужності в

цьому відношенні залишаються обмеженими, що позначається на об'єктивності розрахунків [4].

Щодо наукометричних показників, то система розраховує індекс Гірша (h-індекс) та i10-індекс (дорівнює кількості статей автора, які були процитовані не менше ніж 10 разів). Також, на сьогодні демонструє найкращі результати за спроможністю пошуку цитування, адже деякі з них розміщені в патентах, збірниках конференцій, книгах, тобто в документах, мало представлених у найбільших наукометричних базах [5].

Створення власного профілю у Google Академії надає можливість авторам відстежувати бібліографічні посилання на свої статті. Можна переглядати, хто цитує ваші публікації, переглядати графіки цитувань у часі. Крім того, прізвища науковців, які мають підтверджений профіль у Google Академія, у результатах пошуку виділяються підкресленням.

Статті в виданнях, що не представлені в інтернеті та не індексуються самим Google Scholar можна вносити вручну (за умови ідентифікації науковця та реєстрацією за електронною адресою в науковій чи навчальній установі).

Google Scholar дозволяє легко здійснювати як простий так і розширений пошук академічної літератури серед багатьох дисциплін та джерел, включаючи рецензовані статті, дисертації, книги, анотації та статті опубліковані академічними виданнями, професійними асоціаціями, вищими навчальними закладами та освітніми організаціями. Це дозволяє знайти дослідження, яке найбільш відповідає вашому запиту, серед великої кількості академічних дослідницьких робіт. Як і універсальна пошукова система Google, спеціалізована Google Scholar повідомляє користувачеві назву, фрагмент тексту і гіперпосилання на документ [6]. Під час пошуку найбільш цитовані результати наводяться на першій сторінці, завдяки чому система забезпечує оперативне виявлення у масивах документів тих праць, які найбільш релевантні сформульованому запиту [7].

Google Академія також дозволяє упорядкувати, чи відфільтрувати результати пошуку за датою, створити сповіщення, вилучати з результатів пошуку патенти, або цитати. Усі записи в результатах пошуку – гіперактивні, потрібно лише натиснути на посилання, щоб перейти на веб-сторінку з якої отримано дані про документ. Запис у результатах пошуку може містити інформацію про кількість цитувань документу, пов'язані статті, кількість версій, посилання на завантаження повного тексту.

Особливістю даної наукометричної системи є те, що вона містить відомості як про он-лайнні наукові статті, які опубліковано в електронних журнальних системах, електронних бібліотеках або на сайтах наукових товариств чи окремих науковців, так і про друковані статті [8], але індексує лише онлайнові наукові публікації. Якщо у публікації розміщено посилання на друкований до-

кумент, бібліографічний опис такого офлайнного документа автоматично потрапляє в базу даних системи.

Google Академія дозволяє досліднику укласти свою бібліотеку бібліографічних посилань. Переглядаючи бібліографічні посилання у своїй бібліотеці є можливість цитування потрібної публікації – необхідно натиснути «Послатися», скопіювати та вставити відформатовану цитату, або ж скористатися одним із наведених посилань, щоб імпортувати її в менеджер бібліографій.

Отже, система Google Scholar популярна, зручна у використанні, має україномовний інтерфейс, включає у себе максимальну кількість наукових журналів російською та українською мовами, розраховує індекс цитування публікацій і дозволяє знаходити статті, що містять посилання на ті, що вже знайдено, має функцію цитування наукових публікацій. Це якнайкраще дозволяє якісний моніторинг та розповсюдження результатів науково-дослідницької діяльності та її інформаційно-аналітичну підтримку.

Список основних джерел

1. Тарасов, Д. Використання спеціалізованих пошукових систем для отримання показників цитованості електронних наукових архівів / Д. Тарасов, О. Гарасим // Комп'ютерні науки та інформаційні технології : збірник наукових праць / Національний університет «Львівська політехніка». – 2012. – № 732. – С. 382–388.

2. Биков, В. Ю. Відкриті web-орієнтовані системи моніторингу впровадження результатів науково-педагогічних досліджень / В. Ю. Биков., О. М. Спірін, Л. А. Лупаренко // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2014. – № 1. – С. 3–25.

3. Наукометричні бази даних [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека Харківського економіко-правового університету. – Режим доступу: <http://library.hcpu.edu.ua/koristuvacham/naukovcjam/naukometrichni-bazi-danikh/>. – Дата доступу: 04.02.2015.

4. Чайковський, Ю. Б. Наукометричні бази та їх кількісні показники / Ю. Б. Чайковський // Вісник НАН України. – 2013. – Ч. I, № 8. – С. 89–98.

5. Meho, L. I. Impact of data sources on citation counts and rankings of LIS faculty: Web of Science versus Scopus and Google Scholar / L. I. Meho, K. Yang // J. Am. Soc. Inf. Sci. 2007. V. 58, N 13. P. 2105–2125. doi:10.1002/asi.20677.

6. Бібліометрика науки: інформаційно-аналітична система / Л. Костенко [та ін.] // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 4. – С. 8–12.

7. Бурков, В. Н. Параметры цитируемости научных публикаций в наукометрических базах данных / В. Н. Бурков, А. А. Белошицкий, В. Д. Гогунский // Управление развитием сложных систем. – 2013. – № 15. – С. 134–139.

8. Google Scholar. – Mode of access: <http://www.abc.chemistry.bsu.by/intro/part10/04.html>. – Date of access: 04.02.2015.